

razmišljala od ričih tete, s tim jače je spoznavala, da je teta imala oštro oko, i da nij krivo vidila. Agnjica u svojoj ljubavi, a morebiti i zbog navike na Müllera, mnogo toga nij opazila, ča je skrbno oko majkino velje vidilo. One nemarne poglede, s kîmi je kadkada striljil Müller na Agnjicu, ono leno gibanje, kad mu je rekla, neka se posadi uza nju, to i mnogo drugo joj je došlo na pamet, pak je dohajjala polako na odgovor k pitanju, ko joj se je postavilo jur čer. Ne, ovdje nij temelj hižnoga zaveza ljubav, nego jedna sila, potrebnost. Oh, kako žalostno, ako ta potrebnost sledi jedino iz kratko durajuće strasti ili bolje rečeno, iz sebe pozabljena.

Marica zadržtne na tu misal. Na pamet joj dojde, kako se ovo ravno slaže s onom jačkom: „Za jedan hipac radosti, tisuće dan žalosti!“ Turbno se nasmiši na ovakovu misal, a u grlu ju je počelo daviti, kad si je pred oči postavila, da morebiti i ona ide k takovoj budućnosti.

*

Marica je i od sada gustokrat pohodila Agnjicu, ka je na želju Müllera morala, akoprem nerado, ostaviti službu ter pojti stanovati k njegovim roditeljem u mali, uski kabinet, u kom su kumaj dvimi imali mesta da se obrnu. Ti hipci, kad je Marica bila kod nje, bili su za nju svitli i jedini radostni. Muž joj je načinjal malo veselja, ar ako je i ostal na večer doma, štal je novine, a nju je

vse već zanemarival. Njegova majka je gospodariła, a ona je njoj mogla pomagati samo kot kakovu službena. Od sebe se razumi, da joj se to nij dopadalo, i zato se Marica nij čudila, kad ju je Agnjica vse već pozivala k sebi, ar da se s drugim ne more razgovarati.

Bergera, ki je zahajal k Müllerovim, je gustokrat sastala. On je prema njoj bil vse ljubezniji, i ona je čutila, da ga jur ima vrlo rado. Sada je i s njim samim prošla kadkada na kraču šetnju. U mnogom su im se misli slagale. Činilo joj se je ali večkrat, da on pušča njoj najprlje izreč, ča ona tako okretno znal urediti, da si je kadkada zdvojno rekla, da ga po misece dugom poznanstvu ravno tako malo pozna, kot prvi dan.

Došal je medtim sveti čas Božića. Marica je na Stefanju opet došla k Agnjici. Povidala je ovdje, da se je jutros porekla s gospodaricom, ar joj nij hotila dopustiti da ide k sv. maši.

„No zavolj toga se ne bi bili marili s gospodaricom poréc“, reče Berger nasmišeno.

„Kako ne? Kad je danas i nedilja i svetak?“ zapita u čudu Marica.

„No pak ča je zato? Zato čete moć vindar još u nebo dojt, ako jednoč i ne idete k maši.“

„Kršćanska dužnost je, da se po nedilje ide k maši. Ako vi kot kršćan toga ne držite, mi je žal“, reče odlučno Marica.

„Gdo danas još u crikvu hodi? Stare žene pak betežni, kim je duša na jeziku. Kad budem ja tako daleko, onda ću i ja pojt. A donle imam još lazno“, veli nemarno i ušpotljivo Berger, komu je Müller pravo daval s glavom.

„A ča vi znate, kada ćete umrit? Nikako nij spametno, ako jedan ča veruje pak polag toga ne čini“, oštro veli Marica.

„A ki veli, da ja to vse verujem? Te fabule su za malu ducu, da budu poslušna, ali spametnomu človiku vera nij potrebnna. On i tako zna, ča je dužan samomu sebi i bližnjemu.“

„Da to nij istina, ča velite, najbolje svidoču današnje prilike, kad se toliko govori, a tako malo čini za uboge naše bližnje. Koliki invalidi i stari ljudi moraju još prosjačiti i kolkimi gladu? Nek onda, ako su ti bližnji preštimali ljudi, ili su takovi, da uza se imaju veći broj tovarušeŭ, onda se s njimi zahaja dobro“, reče Marica.

„Ča pojedini ne činu ili ne moru činiti, to učinu društva ljudih polag potriboće.“

„No gledajte nek, ča činu društva onda, ako, ča se gušćekrat zgoda, muž ostavi ženu s dicom na milost i nemilost drugih, kako bogatuši, za ke sigurno ne morete reć, da nisu učni ili spametni, idu mimo ubogih, prez toga, da bi im pomogli još i onda, kad bi mogli. Ali i siromašni ljudi su takovi, da imaju čutenje samo za svoje siromaštvo, pak se postavljaju još i suprot drugih isto tako velikih siromahov, ki su samo u toliko drugačiji, da

drugačije od svita mislu. Najt će se jedan ili drugi karakteran človik, ki zaista svoje dužnosti prema svojemu bližnjemu spoznava i je vrši; ali to su iznimke.“

„Ali ča ćemo se ovde svaditi? Neka veruje vsaki ča hoće!“ prekine razgovor Müller, komu je bilo viditi na licu, da mu je neugodan.

„Pravoda, to je najlaglji izgovor, da se obajdu dužnosti“, veli na to gorko Marica.

Medtim se je Agnjica spravila, ter su ona i Marica prošle na šetnju. Müller i Berger su ostali sami.

„Prijetelj, ta je oštra“, veli Müller. „Ne bi se bi smil uvaditi pred njom, ako hoćeš da bude ča iz vašega poznanstva.“

„Kad me jada, da je tako zabadavena u tu veru. No pak neka zna. Lipa je i poštena, ali zbog toga ravno dugočasna.“

„Ne smiš zabiti ni to, da će mnogo već dostat iz doma, nego ima jedna varoška divičica naše fajte. To je isto bilo i kod mene, i nek zato sam zel Agnjicu. Kako bi se drugačije bil zbavil mojih dugov?“

„No da, to imaš pravo. Tvoja Agnjica na vse muči, i zato je tebi lahko. Ali Marica, ta ju zna oštro najzad odbriznut. Nemer si ju čul!“ veli tu-robno Berger.

Berger se zamisli i po dužem mućanju nastavi:

„Kad ima človik takovu ženu, onda pravoda ne najde doma zabave, ter mora poiti drugamor.“

„Ja ti to jur sada znam povidati, da me k mojoj ženi već ništar ne vliče. Ona je dobra i delovna, ali prave duševne harmonije med nami nij. A vidit je, da i ona nij zadovoljna, nek ča si misli, da će se to obrnuti, kada dojde dite. Ali i u tomu će se vkaniti“, veli nemarno Müller.

Dokle su se ti prijatelji tako razgovarali, dotle su Agnijca i Marica prošle bile kroz nekoliko življih ulic, kade je zbog teploga dana bilo mnogo ljudih, kim se je neprestano tribalo ugibati, tako da se nij bilo moguće razgovarati. Stoper kad su dospile do jednoga maloga parka, u kom 'su se jele zelenile zvrhu smrznutoga sniga, ki je kot tanka bela ploha ležal na tratini, mogle su se pominati.

„Zaista sam se jako presenetila, kad mi je Berger dal odgovor, da ništar ne veruje“, reče Marica zamišljeno, a na licu joj je bilo viditi, da joj je to presenećenje uzrokovalo veliku duševnu bol. Agnijca, takaj zamišljena zbog tih ozbiljnih ričih, reče turobno:

„Znala sam ja to, draga moja, jur i prije. Ali ča ću govoriti? Mojemu mužu ne hasni, a komu drugomu moju tugu povidati? Njegova obitelj mi je u čuši tuđja kot i prvoga dana. Ča imam od toga, da me ljudi miluju, kad mi ne moru pomoć?“

„To imaš pravo. Pak kad bi ti gdo i hotil pomoć, kako bi ti mogal? Ovde ti se da nek jed-

no svitovati: imaj strpljenje pak se ufaj, da će dojtí čas, kada će se muž tvoj preminiti ter ti načinjati već radosti, nego li sada“, ozbiljno reče Marica.

„A zač je to tebi išlo tako k srcu? Ča znam-da Bergera rado imaš?“ pita Agnijca.

„Da, skoro moram reč: ražalost, ja sam ga jur počela rado viditi. Nek ovo današnje izvidenje me napunja strahom. Kakovu tugu bi uzrokovala mojim roditeljem, kad bi zela jednoga, ki bi nje zbog njihovoga prostoga i ravnoga čutenja čudorednosti usmihal? To bi bilo strašno.“

„Da, to je za nas nepodnosljivo.“

„Človik je zaista u ovom slučaju postavljen pred jedno pitanje: ili mora ostaviti roditelje ili muža, koga ljubi. Jedno je teško kot i drugo. Roditeljem smo dužni zahvalnost i je ljubimo, a i muža ljubimo. Ah, zač se to dvoje ne će moć nigdar slagati?“; bolno uzvikne Marica.

„Kod tebe je još i to lahko moguće doseć. Zemi Marka Juranića“, veli Agnijca.

„Ča ću, kad ga ne ljubim?“

„A ča ćeš Bergera ljubiti, ako ti bude vsaki dan zadaval duši nove rane, ako te bude poniževal i ti ne budeš srična?“

„Ako me pravo ljubi, on ne će biti takov.“

„Ja ti ne morem suprot tomu ništar reći. Moje skusenje u ovih nekoliko misec je premalo, da bi ti mogla u tomu ča svitovati.“

Uz ovako tužne misli niti obadvi ženske nisu ćutile mnogo radosti pri šetnji. Povrnule su se zaran domom. I Marica se već ovput nij dugo državala kod Agnijce. Ali vse ljubezno nagovaranje Bergera, ki ju je sprohodil, nij moglo razvedriti nje velike tuge puno srce i ju napeljati na radostan smih, ki joj je gustokrat prije tako bistro zvonil iz toga beloga grla. Drugda nij mnogo ćutila zime, ali ovput se je večkrat stresla i vsakiput podvignula krzneni ovratnik črne jupe, ku je vsakiput bliže pritegnula k sebi, da se obrani od ledenoga vetra, ar je gorki mrzaz danas i tako ćutljivo poruril cvet nje vrućega srca.

*

Oh, kako si je lipo Marica bila naslikala buđućnost svoju uz ljubljenoga muža. Ljubav njihova će posvećat vsaku njihovu misal, vsaki čin, a dragomu ocu i majki će ostati zahvalna, i nje muž će im biti zahvalan, i skupa ćedu se skrbiti za nje pod roditeljev starost, da ih ne dosežu teške skrbi, nego da konac žitka dočekaju u radosti uza nje i njihovu dićicu, ako je Bog s njimi blagoslovi. — Po današnjem iskusenju zavlukla se je u Marice dušu sumnja u ov lipi san.

Sumnja, je kot rak. Kad se jednoć zakoreni u dušu, žere i rastvara i najlipše i najplemenitije ćutenje, dokle je ne zniči. To uzrokuje gorku bol. Hotjeć oćuvati svoje duševno i telovno dobro trapi ćlovika strah, da ne bi onomu, koga ljubi i na

koga je spala sumnja, učinil krivicu, zaudal mu po nepravici duševnu bol i skrb.

I Marica je hotila pred sobom isprićati Bergera. Morebiti mu je puhnuo u glavu, prez zloga nakanjenja, da joj se najednoć suprotstavi, morebit je to govoril već od šale nego ozbiljno. Zna biti, da ju je hotil nek podražiti. Ali ako pak zaista ne veruje? Oh, onda ona nima u njega zaufanja. More li ćlovik prez verskoga ćutenja spunjevati obiteljske dužnosti, i onda, kad ga napadu u spobit i onda, kad ga napadu velika skušavanja u spobiti razlićnih zabavov ili drugih ženskih? A ća će ga preprićiti, da te dužnosti ne pregazi i prekrši, kako se to gustokrat pripeti?

„Oh, Bože, ne daj, da bude on takov!“ reće i sklopi ruke na prslih.

Skrušeno se je molila Marica, da ju Bog rasvitli, da spozna, ća je istina, i da joj da hoditi po putu pravice i kriposti. U molitvi je zadobila polaćčinu i ufanje.

S Bergerom, koga je i po tom još mnogoćrat vidila, već nij došlo u razgovor pitanje vere. On je i nadalje bil jednako ljubezan i udvoran, a Marici se je ćinilo, da je njegova ljubeznost još veća. Misliła si je, da mu je žal, da ju je onako rastužil na Štefanju. A njemu je bilo žal samo za to, da se je prezaran uvadil. Zato je moral u svojih rićah biti pazljiviji i s većom ljubeznoćum izbrisaťi iz nje srca nezaufanje, ko se je po tom moralo u njoj roditu.